

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Біла С. О.

Актуальність теми дослідження. Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці у першій третині XXI ст. формуються під впливом різноспрямованої дії низки чинників – від глобалізації та дотримання принципів відкритості економіки для більшості країн світу, до неопротекціонізму, який набуває поширення у зовнішньоекономічній політиці розвинутих країн світу. Кожна країна світу, що дотримується принципів ринкового господарювання, через ресурс робочої сили та процеси трудової міграції тісно пов'язана зі світовим ринком праці. Щорічно цей зв'язок посилюється, адже країни дотримуються міжнародного права, враховують у національній практиці господарювання дію міжнародних механізмів регулювання ринку праці, впроваджують найкращу світову практику інституційної підтримки зайнятості, зменшення безробіття, регулювання трудової міграції та протидії всіх форм дискримінації на ринку праці. Врахування стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці актуально для всіх країн світу, у т.ч. і для України, яка за останні п'ять років суттєво збільшила потоки трудової міграції, стала активним учасником світового ринку праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження поточного стану, у визначення основних новітніх трендів розвитку світового ринку праці у XXI ст. здійснили провідні українські вчені: А. Філіпенко, О. Грішнова, О.Малиновська, Е.Лібанова та інші. Серед іноземних вчених, які досліджували сутність та визначали основні закономірності розвитку світового ринку праці в умовах глобалізації найбільш відомі: Дж. Борджіас, У.Джансен, Р.Селікатес, Дж. де Блуіс, А. Золберг, Е. Мейерс, Р. Віскрамасекара, А. Зогата-Куртц та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проблематика дослідження сутності та складових розвитку світового ринку праці достатньо повно висвітлена у світовій економічній літературі. Натомість, для визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці особливого значення набуває дослідження впливу інституційних та організаційно-економічних механізмів дії міжнародних організацій на регулювання та розвиток світового ринку праці. Ці питання є важливою складовою системи міжнародних економічних відносин.

Постановка завдання, мети дослідження.

Мета дослідження – дослідити закономірності та визначити стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці у XXI ст.

Для досягнення мети у статті поставлені та вирішуються наступні завдання:

- дослідити чинники, що впливають на реформування світового ринку праці, визначають пріоритети його розвитку;
- дослідити інституційно-правові та організаційно-економічні механізми впливу міжнародних організацій на регулювання та уніфікацію, на визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці;
- виявити новітні тенденції розвитку світового ринку праці, що формуються під впливом структурно-інноваційних зрушень, переходу країн до «Індустрії 4.0», а також під впливом процесів трудової міграції.

Метод або методологія проведення дослідження. В процесі визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці використовувалися теоретичні та емпіричні методи наукових досліджень. У т.ч. в процесі визначення інституційних чинників, що впливають на розвиток світового ринку праці було використано методи історичного та логічного, аналізу та синтезу, абстрактного та конкретного, метод причинно-наслідкових зв'язків. Під час дослідження впливу інституційно-правових та організаційно-економічних механізмів на функціонування світового ринку праці було задіяно методи історичного та логічного, індукції та дедукції, методи класифікації та узагальнення. Синергетичний підхід, метод експертних оцінок, каузальний (причинно-наслідковий) метод наукових досліджень було використано для обґрунтування впливу інноваційних процесів та трудової міграції на формування стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці.

Викладення основного матеріалу (результати роботи).

Світовий ринок праці – це складна економічна система, що модифікується під впливом динаміки попиту та пропозиції трудових ресурсів на світовому ринку; під впливом особливостей становлення ціни на робочу силу, формування умов та розміру оплати праці, специфіки соціального захисту; кількісного та якісного руху та розміщення робочої сили в різних країнах світу; відмінностей у національних підходах щодо відтворення робочої сили, її професійної підготовки та перекваліфікації. В умовах глобалізації національні ринки праці швидко втрачають свою замкненість та відокремленість, стають складовими світового ринку праці.

Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці формуються під впливом різноспрямованої дії низки чинників: глобалізації та відкритості національної економіки, неопротекціонізму, структурно-інноваційних зрушень у світовій економіці, переходу країн до «Індустрії 4.0», внаслідок активізації трудової міграції та посилення ролі міжнародних організацій як координаторів розвитку міжнародних економічних відносин.

Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці формуються під регулюючим впливом міжнародних організацій, які визначають стандартні «правила гри» для країн світу на національному та світовому ринку праці. Серед таких пріоритетів особливого значення набуває: захист прав працюючого населення, уніфікація системи оплати праці та оподаткування, встановлення соціальних гарантій та соціального захисту, правил прийому на роботу та звільнення, недопущення всіх різновидів дискримінації та легальне працевлаштування найманих працівників.

Для розвинених країн світу стає реальним перехід до 4-х денного робочого тижня. Унормовуються умови роботи по системі «фрі-ланс», робота на дому для працівників сфери послуг та креативної економіки. У XXI ст. у світі зростає мобільність робочої сили; уніфікуюється захист прав трудових мігрантів, стандарти та умови оплати праці, гарантії соціального захисту трудових мігрантів. Інституційно-правове та організаційно-економічне забезпечення функціонування національних ринків праці країн світу поступово узгоджуються, уніфікуються зі світовими стандартами, які запроваджують міжнародні організації.

Міжнародні організації визначають новітні тренди реформування світового ринку праці. До організаційних форм функціонування світового ринку праці у XXI ст. належить: розробка та прийняття інституційно-правових норм стимулювання розвитку світового ринку праці; індикативне планування (прогнозування), визначення стратегічних пріоритетів та цілей довгострокового розвитку світового ринку праці; адміністративні методи регулювання (у т.ч. штрафи, ліцензування, санкції). Зростає значення міжнародної інституційної та фінансової допомоги: консультації, форуми, технічна допомога та рекомендації, а також – цільове фінансування проектів, гранти, безкоштовна гуманітарна та інша фінансова допомога. Світовий ринок праці підлягає регулярному міжнародному моніторингу, системі міжнародного контролю за розвитком з огляду на недопущення будь-яких видів дискримінації, порушень прав та свобод людини (робочої сили, працівників), недопущення експлуатації дітей та торгівлі людьми на світовому ринку праці.

Серед стратегічних пріоритетів реформування світового ринку праці – легалізація зайнятості, протидія «торгівлі людьми» та нелегальній експлуатації робочої сили, недопущення експлуатації дитячої праці; протидія всім формам дискримінації та «мінізації» процесів найму та отримання доходів на ринку робочої сили; захист прав та свобод працівників та трудових мігрантів на світовому ринку праці.

До стратегічних пріоритетів реформування ринку праці України, як складової світового ринку праці, слід віднести: введення в Україні міжнародних стандартів щодо захисту прав працюючих; підвищення рівня оплати праці до стандартів країн ЄС, недопущення дискримінації та «мінізації» ринку праці, легалізація доходів працевдавців та найманих працівників, захист прав та свобод, дотримання соціальних гарантій для всіх найманих працівників, що працюють на ринку України, а також для українських трудових мігрантів.

Галузь застосування результатів. Міжнародні економічні відносини та світове господарство.

Висновки відповідно до статті. Тенденції розвитку світового ринку праці корелюються із загальними тенденціями та трендами стадій економічного циклу (спад, депресія, економічне піднесення, «пік»), залежать від демографічної ситуації в країні та у світі, від характеру та спрямованості структурної перебудови економіки країн та інтеграційних угруповань країн світу. До базових тенденцій розвитку світового ринку праці наприкінці другого десятиріччя XXI ст. належать: реформування системи оплати праці, тенденція до загального зростання рівня оплати праці при збереженні суттєвих розбіжностей у розмірах заробітної плати (погодинної та місячної) для розвинутих країн світу та країн, що розвиваються. Базовим трендом для світового ринку праці є активізація процесів трудової міграції як на ринках розвинутих країн світу, так і на ринках країн, що розвиваються. Трудова міграція у XXI ст., переважно, набуває характеру легальної, офіційної трудової міграції, а її сегменти змінюються у бік зростання попиту на робочу силу на ринках країн ЄС та Азії. Найбільш динамічно на світовому ринку праці зростає попит на висококваліфікованих спеціалістів, діяльність яких пов'язана з інноваціями.

Ключові слова: світовий ринок праці, робоча сила, трудова міграція, безробіття, дискримінація, міжнародні організації, ООН, інституційно-правові, організаційно-економічні, механізми регулювання світового ринку праці, оплата праці, легалізація зайнятості, «торгівля людьми», світове господарство.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЫНКА ТРУДА

Белая С.А.

Актуальность темы исследования. Стратегические приоритеты развития мирового рынка труда в первой трети XXI века формируются под влиянием разнонаправленного действия ряда факторов – с одной стороны, глобализации и соблюдения принципов открытости экономики для большинства стран мира, а с другой стороны – под влиянием неопротекционизма, что встречается во внешнеэкономической политике развитых стран мира. Каждая страна мира, придерживающаяся принципов рыночного хозяйствования, через ресурс рабочая сила и процессы трудовой миграции тесно связана с мировым рынком труда. Ежегодно эта связь усиливается, ведь страны придерживаются норм международного права, учитывают в национальной практике хозяйствования действие международных механизмов регулирования рынка труда, внедряют лучшую мировую практику

институциональной поддержки занятости, уменьшения безработицы, регулирования трудовой миграции и противодействия всем формам дискриминации на рынке труда. Понимание стратегических приоритетов развития мирового рынка труда актуально для всех стран мира, в т.ч. и для Украины, которая за последние пять лет существенно увеличила потоки трудовой миграции, стала активным участником мирового рынка труда.

Анализ последних исследований и публикаций. Весомый вклад в исследование текущего состояния и в определение основных новейших трендов развития мирового рынка труда в XXI в. внесли ведущие украинские ученые: А. Филиппенко, А. Гришнова, А. Малиновская, Э. Либанова и другие. Среди иностранных ученых, исследовавших сущность и определивших основные закономерности развития мирового рынка труда в условиях глобализации наиболее известны: Дж. Борджиас, У. Джансен, Р. Селикатес, Дж. Де Блуис, А. Золберг, Е. Мейерс, Р. Вискрамасекара, А. Зогата-Куртц и другие.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Проблематика исследования сущности и составляющих развития мирового рынка труда достаточно полно представлена в мировой экономической литературе. В то же время, для определения стратегических приоритетов развития мирового рынка труда особое значение приобретает исследование роли институциональных и организационно-экономических механизмов влияния международных организаций на регулирование и развитие мирового рынка труда. Эти вопросы являются важной составляющей системы международных экономических отношений.

Постановка задачи, цели исследования.

Цель исследования – выявить закономерности и определить стратегические приоритеты развития мирового рынка труда в XXI в.

Для достижения цели в статье поставлены и решаются следующие задачи:

- определить факторы, влияющие на реформирование мирового рынка труда, выявить приоритеты его развития;
- исследовать институционально-правовые и организационно-экономические механизмы влияния международных организаций на регулирование, унификацию и формирование стратегических приоритетов развития мирового рынка труда;
- выявить новые тенденции развития мирового рынка труда, формирующиеся под влиянием структурно-инновационных сдвигов, перехода стран к «Индустрии 4.0», а также под влиянием процессов трудовой миграции.

Метод или методология проведения исследования. В процессе исследования стратегических приоритетов развития мирового рынка труда использовались теоретические и эмпирические методы научных исследований. Так, в процессе определения институциональных факторов, влияющих на развитие мирового рынка труда, использовались методы исторического и логического, анализа и синтеза, абстрактного и конкретного, метод причинно-следственных связей. Для исследования влияния институционально-правовых и организационно-экономических механизмов на функционирование мирового рынка труда были задействованы методы исторического и логического, индукции и дедукции, метод классификаций и обобщений. Синергетический подход, метод экспертных оценок, каузальный (причинно-следственный) метод научных исследований использовались для обоснования влияния инновационных процессов и трудовой миграции на формирование стратегических приоритетов развития мирового рынка труда.

Изложение основного материала (результаты работы).

Мировой рынок труда – сложная экономическая система, модифицирующаяся под влиянием динамики спроса и предложения трудовых ресурсов на мировом рынке; под влиянием особенностей становления цены на рабочую силу, формирования условий и размера оплаты труда, специфики социальной защиты; количественных и качественных потоков и размещения рабочей силы в разных странах мира; под влиянием различий в национальных подходах к воспроизводству рабочей силы, ее профессиональной подготовке и переквалификации. В условиях глобализации национальные рынки труда быстро теряют свою замкнутость и обособленность, становятся составляющими мирового рынка труда.

Стратегические приоритеты развития мирового рынка труда формируются под влиянием разнонаправленного действия ряда факторов: глобализации и открытости национальной экономики, неопротекционизма, структурно-инновационных сдвигов в мировой экономике, перехода стран к «Индустрии 4.0», в результате активизации трудовой миграции и усиливающейся роли международных организаций как координаторов развития международных экономических отношений.

Стратегические приоритеты развития мирового рынка труда формируются под влиянием международных организаций, которые определяют и регулируют стандартные «правила игры» для всех стран мира на национальном и мировом рынке труда. Среди таких приоритетов следует выделить: защиту прав работающего населения, унификацию системы оплаты труда и налогообложения, установление социальных гарантий и социальной защиты, правил приема на работу и увольнения, запрет на все разновидности дискриминации; легальное трудоустройство наемных работников.

Для развитых стран мира реальным становится переход к 4-х дневной рабочей неделе. Нормируются условия труда по системе «фриланс», работа на дому для работников сферы услуг и креативной

економіки. В XXI столітті в мирі активізується мобільність робочої сили; унифіцирується заштита прав трудових мигрантов, стандарти і условия оплати труда, гарантії соціальної заштити трудових мигрантов. Інституціонально-правове і організаційно-економічне забезпечення функціонування національних ринків труда для всіх стран мира согласується, унифіцирується с мировими стандартами, которые определяют и контролируют международные организации.

Международные организации определяют новейшие тренды реформирования мирового рынка труда. К организационным формам функционирования мирового рынка труда в XXI в. относятся: разработка и принятие институционально-правовых норм стимулирования развития мирового рынка труда; индикативное планирование (прогнозирование), определение стратегических приоритетов и целей долгосрочного развития мирового рынка труда; административные методы регулирования (в т.ч. штрафы, лицензирование, санкции). Возрастает значение международной институциональной и финансовой помощи: консультации, форумы, техническая помощь и рекомендации, а также - целевое финансирование проектов, гранты, бесплатная гуманитарная и другая финансовая помощь. Мировой рынок труда подлежит регулярному международному мониторингу, внедрению системы международного контроля за развитием, с учетом противодействия всем видам дискриминации, нарушения прав и свобод человека (рабочей силы, работников), недопущения эксплуатации детей и торговли людьми на мировом рынке труда.

Среди стратегических приоритетов реформирования мирового рынка труда – легализация занятости, противодействие «торговле людьми» и нелегальной эксплуатации рабочей силы, недопущение эксплуатации детского труда; противодействие всем формам дискриминации и «тенизации» процессов найма и получения доходов на рынке рабочей силы; заштита прав и свобод работников и трудовых мигрантов на мировом рынке труда.

К стратегическим приоритетам реформирования рынка труда Украины, как составляющей мирового рынка труда, следует отнести: введение в Украине международных стандартов по заштите прав работающих; повышение уровня оплаты труда до стандартов стран ЕС, недопущение дискриминации и «тенизации» рынка труда, легализация доходов работодателей и наемных работников, заштита прав и свобод, соблюдение социальных гарантий для всех наемных работников, работающих на рынке Украины, а также для украинских трудовых мигрантов.

Область применения результатов. Международные экономические отношения и мировое хозяйство.

Выводы в соответствии со статьей. Тенденции развития мирового рынка труда коррелируются с общими тенденциями и трендами стадий экономического цикла (спад, депрессия, экономический подъем, «пик»), зависят от демографической ситуации в стране и в мире, от характера и направленности структурной перестройки экономики стран и интеграционных группировок стран мира. К базовым тенденциям развития мирового рынка труда в конце второго десятилетия XXI века относятся: реформирование системы оплаты труда, тенденция к общему росту уровня оплаты труда при сохранении существенных разногласий в размерах заработной платы (почасовой и месячной) для развитых стран мира и развивающихся стран. Базовым трендом для мирового рынка труда является активизация процессов трудовой миграции, как на рынках развитых стран мира, так и на рынках развивающихся стран. Трудовая миграция в XXI в., главным образом, приобретает характер легальной, официальной трудовой миграции, а ее сегменты изменяются в сторону увеличения спроса на рабочую силу на рынках стран ЕС и Азии. Наиболее динамично на мировом рынке труда растет спрос на высококвалифицированных специалистов, деятельность которых связана с инновациями.

Ключевые слова: мировой рынок труда, рабочая сила, трудовая миграция, безработица, дискриминация, международные организации, ООН, институционально-правовые, организационно-экономические, механизмы регулирования мирового рынка труда, оплата труда, легализация занятости, «торговля людьми», мировое хозяйство.

STRATEGIC PRIORITIES OF WORLD LABOR MARKET DEVELOPMENT

Bila S. O.

Actuality of the research topic. Strategic priorities of world labor market development in the first quarter of the 21st century are shaped under the impact of a range of multidirectional actions factors – from globalization and respect for the open economy principle by majority of the world countries to neoprotectionism which is becoming more widespread in foreign economic policy of developed countries of the world. Each country which observes the market-based principles is closely linked to the world labor market via labor force resource and labor migration processes. These ties are constantly strengthening as countries obey international law, consider international labor market regulatory mechanisms in their national governance practice, and introduce the best world examples of institutional support for employment, unemployment reduction, labor migration regulation and counteracting all forms of discrimination at labor market. Respect for strategic priorities of world labor market development is of actual importance for all world countries, including Ukraine which for the last five years has significantly expanded labor migration flows and become the active participant of world labor market.

Analysis of recent research and publications. Considerable contribution to the study of current situation and defining the newest world labor market development trends in the 21st century was made by profound

Ukrainian scholars like A.Philippenko, O.Hrishnova, O.Malinovs'ka, E.Libanova, A.Dembitska and others. Among the foreign scientists who researched the core and main patterns of world labor market development within globalization we should mention G. Borjas, Y. Jansen, R. Celikates, J. de Bloois, A. Zolberg, E.Meyers, P. Wickramasekara, A. Zogata-Kusz etc.

Extraction of unexplored parts of a common problem. Scope of the study into the core and constituencies of world labor market are pretty fully highlighted in the world economic literature. Yet, to define strategic priorities of world labor market development it is especially important to study the impact of institutional and organizational and economic tools of international organizations activity on world labor market regulation and development. This issue is an important component of international economic relations.

Statement of the research purpose and tasks. The purpose of the study is to examine commonality and define strategic priorities of world labor market development in the 21st century. To achieve it the following tasks are set and resolved in the article:

- to research the factors affecting world labor market reforming and defining the priorities of its development;
- to research institutional and legal, organizational and economic mechanisms of international organizations impact on regulation and unification, defining strategic priorities of world labor market development;
- to reveal the newest trends of world labor market development which are shaped under structural and innovative changes, countries' transition to 'Industry 4.0', as well as under impact of labor migration processes.

Method or methodology of the research. While defining strategic priorities of world labor market development a set of theoretical and empirical scientific research methods are used. Revealing institutional factors affecting world labor market development, historical and logical methods, methods of synthesis and analysis, abstract and specific methods, and cause-effect method are used. To research the impact of institutional and legal, organizational and economic mechanisms on world labor market historical and logical methods, methods of induction and deduction, methods of classification and generalization are employed. Whereas methods of synergy and expert estimates, casual method are used to justify the innovational processes and labor migration impact on shaping strategic priorities of world labor market development.

Presentation of the main material (research results). World labor market is a complex economic system modified under dynamics of supply and demand for labor resources at the world market; under the impact of labor force price charges specificity, terms and pay level formation, as well as social security peculiar nature; qualitative and quantitative mobility and placement of labor force in different world countries; differences in national approaches to labor force reproduction, their professional training and qualification improvement. Within globalization national labor markets lose their closeness and remoteness, becoming constituent part of world labor market.

Strategic priorities of world labor market development are shaped under the impact of a range of multidirectional actions factors: globalization and national economy openness, neoprotectionism, structural and innovational changes in world economy, countries' transition to 'Industry 4.0'. It occurs due to labor migration activation and enhancing the role of international organizations as coordinators of international economic relations development.

Strategic priorities of world labor market development are strongly affected by the international organizations which set standard rules of the game for all countries of the world both at local and world labor markets. Among the priorities the following ones are particularly important: protecting the rights of the employed, unification of system of remuneration and taxation, establishing social guarantees and social security, procedures of admission and dismissal, preventing all forms of discrimination and legal employment.

Transition to a 4-day working week is of reality for developed countries of the world. Working terms under freelance system are standardized, as well as for those who work from home in services and within the norms of creative economy. The 21st century faces the growth of labor force mobility, unification of labor migrants' rights security, labor standards and salary conditions, guaranteeing labor migrants' social protection. Institutional and legal, as well as organizational and economic security of national labor markets of the world countries is gradually harmonized and unified with world standards implemented by international organizations.

International organizations shape the newest trends of world labor market reforms. Organizational forms of world labor market in the 21st century include elaboration and adoption of institutional and legal norms of world labor market development provision; indicative planning (forecasting); defining strategic priorities and long-term purposes of world labor market development; administrative regulatory methods (including fines, penalties, licenses and sanctions). The role of international institutional and financial assistance is growing via consultations, forums, technical aid and recommendations, as well as target-projected financing, grants, free humanitarian and other financial assistance. World labor market is a subject to regular international monitoring, system of international control on the development aimed at prevention all forms of discrimination, human rights and freedoms violation (including labor force and employees), child exploitation and human trade at the world labor market.

Strategic priorities of world labor market reforms involve measures directed at employment legalization, preventing human trade and illegal labor force exploitation, avoiding child labor exploitation, preventing all forms of discrimination and 'shadow economy' features in recruitment and income generation, protection of employees and labor migrants' rights and freedoms at world labor market.

Reforming Ukrainian labor market as a part of world labor market demands for such strategic priorities as implementation of international standards on the employees' rights security in Ukraine, pay rise in accordance with EU countries standards, prevention of discrimination and 'shadow economy' features at labor market, legalization of

employers' and employees' income, protection of their rights and freedoms, social securing of their guarantees, as well as the ones for employed migrants working at Ukrainian labor market and Ukrainian labor migrants abroad.

The field of the results application. *International economic relations and world market.*

Conclusions according to the article. *Trends of world labor market development are correlated with general trends and directions of economic cycle stages (recession, depression, growth and peak), whereas depending on demographical situation in the country and the world, character and dimension of countries' economy structural transformation and integrational world countries grouping. Basic trends of world labor market development in the 2010s include system of remuneration reforming, moving to general growth in pay rise while freezing substantial discrepancies in wages and salaries between developed and developing countries of the world. The essential trend of world labor market is activation of labor migration processes both at the markets of developed and developing countries. Labor migration in the 21st century is mostly of legal official character, though their segments alter towards growth in demand for labor force at the EU and Asian markets. The demand for highly skilled professionals whose activity is close to innovations is rising dynamically at the world labor market.*

Key words: *world labor market, labor force, labor migration, unemployment, discrimination, international organizations, UN, institutional and legal, organizational and economic, mechanisms of world labor market regulation, pay rise, employment legalization, human trade, world market.*

JEL Classification: *F29, J40, J49*

Актуальність теми дослідження. Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці у першій третині XXI ст. формуються під впливом різноспрямованої дії низки чинників – від глобалізації та дотримання принципів відкритості економіки для більшості країн світу, до неопротекціонізму, який набуває поширення у зовнішньоекономічній політиці розвинутих країн світу. На модернізацію світового ринку праці впливають структурна перебудова глобального ринку товарів та послуг, зміни попиту та пропозиції під впливом нового технологічного укладу («Індустрії 4.0»), кардинальні структурні зрушення на ринку послуг, що відбуваються під впливом ІТ-технологій тощо. Кожна країна світу, що дотримується принципів ринкового господарювання, через ресурс робочої сили та процеси трудової міграції тісно пов'язана зі світовим ринком праці. Щорічно цей зв'язок посилюється, адже країни дотримуються міжнародного права, враховують у національній практиці господарювання дію міжнародних механізмів регулювання ринку праці, впроваджують найкращу світову практику інституційної підтримки зайнятості, зменшення безробіття, регулювання трудової міграції та протидії всіх форм дискримінації на ринку праці. Такі проблеми актуальні і для України, яка за останні п'ять років суттєво збільшила потоки трудової міграції, стала активним учасником світового ринку праці. Дослідження стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці дозволяє кожній країні – учасниці цих процесів, визначити стратегію національної економічної політики у сфері зайнятості та трудової міграції, що позитивно позначиться на конкурентоспроможності національної економіки у XXI ст.

Постановка проблеми. Визначення основних стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці дозволяє кожній країні – учасниці цих процесів, визначити стратегію національної економічної політики у сфері зайнятості та трудової міграції, узгодити її з міжнародними тенденціями розвитку, що позитивно позначається на конкурентоспроможності національної економіки у XXI ст.

Особливу роль у визначенні стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці відіграють міжнародні організації, у т.ч. за рахунок інституційних, адміністративних, економічних та організаційних механізмів. Дослідження цих питань є актуальним, має вагомий практичний значення. На світовий ринок праці активно впливають процеси трудової міграції економічно-активного населення та молоді, що особливо актуально для України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження поточного стану, у визначення основних новітніх трендів розвитку світового ринку праці у XXI ст. здійснили провідні українські вчені: Е.Лібанова, О.Малиновська, А. Філіпенко [1; 2] та інші. Серед іноземних вчених, які досліджували сутність та визначали основні закономірності розвитку світового ринку праці в умовах глобалізації найбільш відомі: Дж. Борджіас, У.Джансен, Р.Селікатес, Дж. де Блуіс, А. Золберг, Е. Мейерс, Р. Віскрамасекара, А. Зогата-Куртц [3; 4; 5; 6; 7; 8] та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проблематика дослідження сутності та складових розвитку світового ринку праці достатньо повно висвітлена у світовій економічній літературі. Натомість, для визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці особливого значення набуває дослідження впливу інституційних та організаційно-економічних механізмів дії міжнародних організацій на регулювання та розвиток світового ринку праці. Ці питання є важливою складовою системи міжнародних економічних відносин.

Постановка завдання, мети дослідження.

Мета дослідження – дослідити закономірності та визначити стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці у XXI ст.

Для досягнення мети у статті поставлені та вирішуються наступні завдання:

- дослідити чинники, що впливають на реформування світового ринку праці, визначають пріоритети його розвитку;

- дослідити інституційно-правові та організаційно-економічні механізми впливу міжнародних організацій на регулювання та уніфікацію, на визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці;

- виявити новітні тенденції розвитку світового ринку праці, що формуються під впливом структурно-інноваційних зрушень, переходу країн до «Індустрії 4.0», а також під впливом процесів трудової міграції.

Метод або методологія проведення дослідження. В процесі визначення стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці використовувалися теоретичні та емпіричні методи наукових досліджень. У т.ч. в процесі визначення інституційних чинників, що впливають на розвиток світового ринку праці було використано методи історичного та логічного, аналізу та синтезу, абстрактного та конкретного, метод причинно-наслідкових зв'язків. Під час дослідження впливу інституційно-правових та організаційно-економічних механізмів на функціонування світового ринку праці було задіяно методи історичного та логічного, індукції та дедукції, методи класифікації та узагальнення. Синергетичний підхід, метод експертних оцінок, каузальний (причинно-наслідковий) метод наукових досліджень було використано для обґрунтування впливу інноваційних процесів та трудової міграції на формування стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці.

Викладення основного матеріалу. Відповідно до класичного розуміння, світовий ринок праці, як і будь-який інший ринок формується під впливом попиту-пропозиції на ресурс «робоча сила». У XXI ст. базові тенденції розвитку світового ринку праці формуються під впливом структурних трансформацій, інноваційних процесів та реформ, що відбуваються у світовому господарстві, є результатом дії циклічності розвитку світової економіки, а також регулюючого впливу міжнародних організацій, державного та міжнародного регулювання світового ринку праці. Станом на 2018 р. світова економіка перебуває у стадії економічного піднесення, що формує стабільний попит на робочу силу на світовому ринку праці. Рівень безробіття у розвинутих країнах світу наближається до природного рівня безробіття (5 – 6,5 % від економічно-активного населення, у т.ч. для США). Зростає попит і на робочу силу в країнах ЄС. Так, з 1 січня 2019 р. Польща та Німеччина спростили умови для офіційного працевлаштування трудових мігрантів з країн – членів Східного партнерства ЄС, що свідчить про зацікавленість цих країн у залученні на національні ринки іноземної робочої сили [9; 10; 11].

На світовому ринку праці наприкінці XX – на початку XXI ст. сформувалося п'ять центрів, які приваблюють робочу силу. Великі центри «тяжіння» для робочої сили: США та Канада; країни Західної та Північної Європи; нафтовидобувні країни Близького Сходу; Латинська Америка. П'ятий центр поєднує у собі декілька «малих центрів» трудової міграції, а саме: країни Південної та Центральної Африки; країни Південно-Східної Азії. Ці центри умовно отримали статус «регіональних центрів тіжіння робочої сили» (див. Таблиця 1.).

Таблиця 1. Регіональні «центри тяжіння робочої сили» у світовому господарстві

Регіональна модель ринку праці	Країни - центри тяжіння трудових мігрантів
Північноамериканська	США, Канада
Європейська	Країни ЄС, Норвегія, Швейцарія, інші країни Європи.
Близькосхідна	Бахрейн, Катар, Кувейт, Оман, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія
Азійсько-Тихоокеанська	Японія, Малайзія, Гонконг, Сінгапур, Тайвань, Південна Корея, КНР та ін.
Південноамериканська	Аргентина, Бразилія, Колумбія, Парагвай, Болівія, Уругвай, Венесуела та ін.
Євразійська	Країни СНД, Грузія, Україна інші пострадянські країни

Джерело: [9; 10].

З огляду на регіональні особливості функціонування світового ринку праці, у науці міжнародні економічні відносини розрізняють: Північноамериканську, Європейську, Близькосхідну, Азійсько-Тихоокеанську, Південноамериканську та Євразійську систему (модель) ринку праці. Ринки праці цих регіональних центрів відрізняються рівнем оплати праці, структурою зайнятих, динамікою зростання та залучення трудових мігрантів, залежать від економічної політики, яка проводиться на їх території. Так, найбільш привабливими для трудових мігрантів традиційно залишаються Північноамериканський та Європейський ринок праці. Натомість, у США (тенденції 2016 – 2018 рр.) чітко прослідковується прихильність Д.Трампа до політики «неопротекціонізму» та до захисту національних ринків від зовнішньої конкуренції, що супроводжується введенням обмежень для трудових мігрантів. Це логічно призвело до зростання зайнятості, скорочення показників безробіття у США, але суперечить принципам вільного руху трудових ресурсів, не відповідає принципам глобалізації – «відкритості ринків», вільному руху ресурсів, капіталів, робочої сили.

У перші два десятиліття XXI ст. найбільш динамічно серед регіональних ринків праці розвивається Азійсько-Тихоокеанський ринок праці (КНР, Азійські ринки). Так, за період 2000 – 2017 рр. приріст зайнятості на цьому ринку становив понад + 63 % (отже, зростає і кількість новостворених робочих місць) [10].

Серед базових новітніх тенденцій реформування світового ринку праці у XXI ст. – нова динаміка щодо оплати праці, тенденції якої формують і нові тенденції щодо трудової міграції. Так, якщо у другій половині XX ст. високий рівень оплати праці був притаманний лише для розвинутих країн світу, а в країнах, що розвиваються рівень оплати праці був на порядок нижче. Низький рівень оплати праці традиційно формували конкурентні переваги країн, що розвиваються, для залучення іноземних інвестицій, розміщення іноземного виробництва. Натомість, у XXI ст. така перевага починає зникати. Адже внаслідок низької оплати праці з «країни-донора» робочої сили масово виїжджають кваліфіковані фахівці (насамперед – спеціалісти інженерних спеціальностей, працівники бюджетної сфери та послуг – лікарі, вчителі) а також - молодь. Дефіцит робочої сили обумовлює дефіцитність поповнення державного бюджету, що змушує уряди країн піднімати рівень мінімальної та

середньої заробітної плати, проводити податкові реформи. Так, у XXI ст. майже у всіх країнах зростають податки, розширюється база оподаткування, більшою мірою зростають податки опосередковані, пов'язані з оподаткуванням обігу. Натомість, процес «вирівнювання» оплати праці в різних країнах світу відбувається повільно, має «інерційний» характер, що відповідає економічним інтересам тих країн, які прагнуть залучати на свої ринки праці іноземних фахівців, трудових мігрантів. Так, і досі розбіжності у рівнях мінімальної заробітної плати свідчать на користь трудової міграції до розвинутих країн світу (див. Таблицю 2).

Таблиця 2. Мінімальна заробітна плата в деяких країнах ЄС та в Україні (станом на 01.01.2019 р., у національних грошових одиницях)

Країна ЄС	Мінімальна заробітна плата	Гривневий еквівалент
Німеччина	1560 євро	48360 грн
Польща	2250 злотих (519 євро)	16400 грн
Чехія	13350 крон (513 євро)	16300 грн
Словаччина	520 євро	16500 грн
Литва	555 євро	17500 грн
Естонія	675 євро	21300 грн
Україна	131,58 євро 1 євро=31,7141 грн (на 01.01.2019, НБУ)	4173 грн

Джерело: [11; 12].

Основні тенденції розвитку світового ринку праці формуються під впливом базових пріоритетів реформування світового ринку праці, становлення уніфікованих правил, нормативів та стандартів розвитку як для національного, так і для світового ринку праці. У XXI ст. нормативно-правове забезпечення функціонування світового ринку праці (та його складових – національних ринків праці) охоплює наступні напрямки та стратегічні пріоритети.

Захист прав працюючого населення, тобто «захист праці». Механізмами реалізації цього напрямку є: встановлення правил, норм та умов прийому на роботу та звільнення працівників з роботи; недопущення будь-якої дискримінації (за віком, статтю, релігійними уподобаннями та ін.) при прийомі на роботу та звільнення працівників з роботи.

Оподаткування працюючих, найманих працівників. Механізми дії: встановлення єдиних для країни, уніфікованих норм оподаткування; визначення об'єктів оподаткування, платників податків (працівників та/або роботодавців), визначення умов, суб'єктів та порядку сплати податків, у т.ч. соціальних внесків; недопущення подвійного оподаткування трудових мігрантів.

Встановлення соціальних гарантій для найманих працівників, працюючого населення, у т.ч. йдеться про оплату лікарняних, оплату відпустки, визначення умов оплати праці нормових та позанормових годин, роботи у нічну зміну та у вихідні.

Законодавче закріплення соціальних гарантій, соціального захисту працюючого населення (у т.ч. виплати по безробіттю, виплати у зв'язку із народженням дитини, порядку надання матеріальної допомоги, виплат лікарняних, виплат у зв'язку із смертю працюючого через нещасний випадок на виробництві). Такі механізми дії встановлюються роботодавцем, керуючись нормами усталеного в країні (або ж у інтеграційному угрупованні країн) трудового права і за участі профспілок.

Легалізація ринку робочої сили, нарахування та офіційні виплати «білої» заробітної плати (у т.ч. встановлення стандартів та норм оплати праці). Механізми реалізації: встановлення мінімального розміру оплати праці (місячна та погодинна оплата праці), врахування співвідношення між зростанням продуктивності праці та темпами зростання оплати праці (рівнем заробітної плати).

Встановлення офіційної тривалості робочого часу. Механізми дії: встановлення тривалості робочого тижня, тривалості відпочинку найманого працівника, унормування роботи працюючого у позанормовий робочий час, у нічну зміну. У розвинених країнах світу у 2018 р. і надалі прослідковується тенденція переходу до 4-х денного робочого тижня; поширюються практика «фрі-ланс», робота на дому.

Серед стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці – унормування питань трудової міграції. У XXI ст. у світі зростає мобільність робочої сили; уніфікуються процеси захисту прав трудових мігрантів; унормовуються стандарти та умови роботи, соціальний захист трудових мігрантів. Серед механізмів регулювання цієї сфери функціонування світового ринку праці – видача дозволів на працю для трудових мігрантів, «трудова віза», унормування тривалості перебування трудових мігрантів на території приймаючої країни; запровадження квот та дозволів для прийому на роботу трудових мігрантів; механізм офіційної реєстрації, видача страховки для працюючих трудових мігрантів; врегулювання питань медичного страхування, виплат трудових мігрантів для набуття права на пенсійне забезпечення в країні-перебування після настання пенсійного віку; усунення подвійного оподаткування доходів трудового мігранта.

Серед адміністративних механізмів протидії нелегальній трудовій міграції – розробка та впровадження правил та норм депортації трудових мігрантів, запровадження стандартів та механізмів щодо легалізації тіньового ринку праці та мінімізації обсягів нелегальної трудової міграції у приймаючі країни.

Однією з базових тенденцій розвитку світового ринку праці є загострення проблем щодо працевлаштування найбільш «вразливих» верств ринку праці – молоді та людей передпенсійного та

пенсійного віку, які прагнуть та можуть працювати. Для вирішення проблеми працевлаштування молоді, в країнах ЄС запроваджують: дуальну освіту (коли навчання молоді чередується з роботою); впроваджують спеціальні державні програми надання «першого робочого місця», надають грантову підтримку «фрілансерів» та самозайнятості; діє підготовка та перекваліфікація працівників (на основі системи «освіта впродовж усього життя» (LLL)); підготовка робочої сили для сфери послуг на основі володіння навичками роботи з ІТ-технологіями; інституційна підтримка розвитку креативної економіки (культура, виставки, шоу-бізнес, арт-проекти тощо) з відповідним пільговим оподаткуванням «фрілансерів» [13].

У розвинутих країнах світу запроваджено податкові пільги щодо оподаткування прибутків підприємців, які створюють нові робочі місця та беруть на роботу молодь. Практикується і цілова державна фінансова підтримка надання освітніх послуг з перекваліфікації безробітних (насамперед – осіб до 35 років) та для людей передпенсійного віку.

На світовому ринку праці нормативно-правове забезпечення та інституційні нормативи функціонування національних ринків праці всіх цивілізованих країн світу поступово узгоджуються, уніфікуються із світовими стандартами. Адже країни світу отримують членство у міжнародних організаціях, що опікуються питаннями розвитку світового ринку праці, визнають міжнародні правила та норми його функціонування.

Провідними міжнародними організаціями, які розробляють та впроваджують нормативно-правові інструменти регулювання світового ринку праці, а також врегульовують питання міжнародної трудової міграції (як складової розвитку світового ринку праці) виступають: Міжнародна організація праці (МОП); Комісія ООН по народонаселенню; Організація ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО); Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ); Міжнародна організація з міграції (МОМ); Управління верховного комісара у справах біженців (УВБК) при ООН; Система постійного нагляду за міграцією (CONEMI); Міжнародний комітет з питань міграції (CIME) та інші міжнародні організації [10;13;14].

Поряд з адміністративними та економічними механізмами, що врегульовують функціонування світового ринку праці, міжнародні організації розробляють та успішно застосовують організаційні форми контролю та регулювання розвитку світового ринку праці. До організаційних форм забезпечення функціонування світового ринку праці належать:

- розробка та прийняття правових норм стимулювання розвитку світового ринку праці (йдеться про інституційно-правове забезпечення як рекомендаційного характеру так і обов'язкового до виконання всіма країнами світу);

- планування (прогнозування), визначення стратегічних пріоритетів та цілей довгострокового розвитку світового ринку праці;

- адміністративні методи міжнародного регулювання процесів розвитку світового ринку праці. У т.ч. застосування проти країн, які порушують міжнародні угоди, конвенції, не дотримуються міжнародних домовленостей адміністративних санкцій, заборон, накладання штрафів, запровадження режиму міжнародної ізоляції; позбавлення країни, що порушує міжнародні конвенції, угоди та ін. членства у міжнародних організаціях (як правило, на певний період);

- міжнародна інституційна допомога (консультації, форуми, рекомендації тощо) та фінансова допомога країнам, які дотримуються міжнародних рекомендацій у сфері розвитку світового ринку праці (у т.ч. надання технічної допомоги, цільове фінансування проектів, гранти, безкоштовна гуманітарна та інша допомога за рахунок коштів благодійних організацій, «Червоний Хрест» ін.);

- регулярний моніторинг (у т.ч. вибіркове статистичне обстеження стану та ситуації у всіх секторах та напрямках, у всіх сферах розвитку світового ринку праці, у т.ч. на рівні регіональних ринків праці, на рівні національних ринків окремих країн світу (насамперед тих, до яких прямують трудові мігранти); налагодження інформаційного та аналітичного забезпечення – основи для поточного управління, прийняття обґрунтованих міжнародних управлінських рішень на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу;

- налагодження системи міжнародного контролю за розвитком світового ринку праці з огляду на недопущення будь-яких видів дискримінації, порушення прав та свобод людини (робочої сили, працівників) на світовому ринку праці;

- організаційні заходи міжнародних організацій, спрямовані на легалізацію зайнятості на регіональних, національних та на світовому ринку праці, на детінізацію світового ринку праці в усіх країнах світу, на протидію розвитку «торгівлі людьми» та нелегальну експлуатацію робочої сили, припинення експлуатації дитячої праці; протидію всім формам дискримінації робочої сили, працівників та трудових мігрантів на світовому ринку праці тощо [10;13;14].

Під впливом НТП та НТР, внаслідок швидкого поширення інновацій, переходу розвинутих країн світу до «Індустрії 4.0» на ринках праці розвинених країн світу та країн-лідерів інноваційного розвитку (у т.ч. ЄС, Японія, Південна Корея та ін.) спостерігається структурне бізробіття, зміна попиту на старі (традиційні – індустріальні) професії. Під впливом швидкого та повсюдного поширення інноваційних процесів, на світовому ринку праці поступово «відмирають» такі традиційні для ХХ ст. професії як: водій транспортного засобу, листоноша, екскурсовод, кур'єр, будівельник, традиційні інженерні спеціальності, а також професії, які вимагають великих трудовитрат. Працівників замінює: «Індустріальний інтернет», 3-D принтери, «віртуальна реальність», ІТ-технології, роботи та різновиди їх поєднання. Така тенденція обумовлює ризики швидкого зростання безробіття на світовому ринку праці в цілому. Натомість, на ринках праці розвинених країн світу

зростає попит на принципово нові професії: інженери у сфері роботобудування, оператори роботизованих машин та обладнання, оператори безпілотних транспортних засобів (дронів та безпілотних таксі). Неухильно буде зростати попит на фахівців міждисциплінарного профілю, особливо на стику професій: аграрних та інженерних спеціальностей, біо-технології, біо-інженерії. Гарантованим буде попит на професії, пов'язані із медициною та біо-інженерією, біо-технологією, на всі професії, що обслуговують «економіку здоров'я». З'являються і принципово нові професії, пов'язані із креативною економікою: персональний тренер та консультант із здоров'я (здорового способу життя), персональні коуч-тренер, фахівці у сфері креативної сфери та креативної економіки, психологи, медіа-фахівці, фахівці у сфері індустрії розваг; фахівці у сфері on-line освіти; фахівці у сфері on-line маркетингу та ін. [13]. Нові тенденції щодо відмирання традиційних професій викликають і тенденції щодо реформування системи соціального захисту населення (у т.ч. – системи пенсійного забезпечення, соціальної допомоги та соціальних виплат, на зміну яких, ймовірно, прийде система виплат ББД «безумовного базового доходу»).

Світовий ринок праці постійно підживлюється трудовою міграцією. Як правило, потоки трудової міграції ідуть від країн, що розвиваються до розвинутих країн світу. Трудова міграція вирішує проблему постаріння населення в країнах-реципієнтах, проблему дефіциту робочої сили у секторі непрестижних та низькооплачуваних професій, що не мають популярності серед економічно-активного населення. Ці вакансії займають, як правило, трудові мігранти (будівництво, торгівля, послуги щодо догляду за хворими людьми та особами літнього віку; робота у сфері пакування, сортування товарів; прибирання територій) тощо. Натомість, існує й прошарок висококваліфікованих працівників з унікальними інтелектуальними здібностями, що ілюструє «відтік мізків» трудових мігрантів з країни-донора. Найбільш дієвим чинником, що активізує процеси трудової міграції є вищий рівень оплати праці.

Аналіз чисельності міжнародних трудових мігрантів свідчить про те, що на кінець 2017 року їх кількість становила біля 387 мільйонів осіб (це біля 4,3% населення планети Земля) [15]. Порівняно з 1990 роком кількість трудових мігрантів у світі зросла на 76 %. У планетарному масштабі найбільші групи трудових мігрантів – це вихідці з країн Азії та Латинської Америки, що проживають за межами країн та регіонів їх походження. Питання трудової міграції надзвичайно актуально для України, адже (за різними оцінками) 6,5 – 7 млн громадян України перебувають у якості трудових мігрантів за кордоном [15; 16].

Трудова міграція з України обумовлена низкою факторів: кардинальною структурною перебудовою національної економіки, втратою традиційних ринків збуту, переорієнтацією національного виробництва на експорт сировини, напівфабрикатів, сировинне аграрне виробництво. Для економіки України притаманний низький рівень оплати праці, політична турбулентність та військові дії на Сході України. В Україні відсутнє державне бачення стратегічних пріоритетів входження до інноваційно-орієнтованого світового ринку товарів та послуг, що логічно потребує державного розуміння стратегічних пріоритетів створення нових робочих місць в Україні. Проблеми (потенціально зростаючого) безробіття, за ситуації що склалася впродовж 2014 – 2018 рр., в Україні на практиці вирішуються за допомогою трудової міграції. Найбільш «популярними» напрямками зовнішньої трудової міграції для українських заробітчан стали Польща та Росія, Португалія, Іспанія, Канада та США.

Таблиця 3. Структура офіційно працевлаштованих трудових мігрантів України суб'єктами господарювання, що мають ліцензії з посередництва щодо працевлаштування за кордоном (2017 р.)

Види економічної діяльності	Легально працевлаштовані українські трудові мігранти (%)
Транспорт, складське господарство, поштова діяльність, сфера громадського харчування та інші види послуг (у т.ч. ті, які потребують високих трудозатрат, ручної праці)	54,3
Переробне виробництво, промисловість	10,4
Послуги у сфері будівництва, будівельні роботи	10,2
Торгівля (оптова та роздрібна), ремонтні послуги, автосервіс та ін.	6,4
Сільське, лісове та рибне господарство (у т.ч. сезонні роботи)	5,2
Інші види робіт та послуг	13,5

Примітка. [12;16].

Українські трудові мігранти перерахували до України: у 2017 р. – 9,3 млрд. дол. США; у 2018 р. – біля 11 млрд. дол. США (переведено офіційно, через банківські структури) [12]. За експертними оцінками, трудові мігранти з України, в цілому, використовуючі різні (у т.ч. «тіньові») варіанти фінансових переказів, перевели до домогосподарств України у 2018 р. приблизно 16 млрд. дол. США. Отже, на короткостроковому часовому періоді – трудова міграція несе для України більше переваг (зменшує безробіття, залучає валютні надходження до країни). Натомість, на довгостроковому часовому періоді – трудова міграція несе для України великі ризики та проблеми: постаріння населення (у 2018 р. – на 1 працюючого припадало вже 1,2 пенсіонера) [12], а до 2020 р. очікується, що на 1 офіційно працевлаштовану особу буде припадати щонайменше 2 пенсіонери, що загострить проблему дефіциту державного бюджету, постаріння нації, спричинить падіння купівельної спроможності домогосподарств та ін. Розвиток ринку праці в Україні є відкритим щодо світового ринку праці. Економічно-активне населення України у випадку, якщо не знаходить роботи на національному

ринку праці, активно виїжджає на заробітки за кордон. Такі тенденції вкрай негативно позначаються на внутрішньому економічному розвитку України вже найближчого часу, зокрема – через дефіцит робочої сили на внутрішньому ринку, відтік молоді. Така ситуація потребує розробки та впровадження науково-обґрунтованої державної політики щодо реформування українського ринку праці, узгодження принципів та стандартів його розвитку із світовими стандартами функціонування цивілізованого світового ринку праці. Тому на порядку денному для України постає виклик щодо реформування національного ринку праці, проблема щодо оптимізації процесів входження України до світового ринку праці у XXI ст

Висновки відповідно до статті. Світовий ринок праці корелює свій розвиток із загальними тенденціями динаміки світової економічної кон'юнктури, залежить від стадій економічного циклу (спад, депресія, економічне піднесення, «пік»), від демографічної ситуації в країні та у світі, від характеру та спрямованості структурної перебудови економіки країн та інтеграційних угруповань країн світу. Характеризуючи основні стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці слід відзначити наступні: реформування системи оплати праці у всіх країнах світу у бік зростання рівня оплати праці при збереженні суттєвих розбіжностей у розмірах заробітної плати (погодинної та місячної) для розвинутих країн світу та країн, що розвиваються.

Основні тенденції розвитку світового ринку праці формуються під впливом базових пріоритетів реформування світового ринку праці, становлення уніфікованих правил, нормативів та стандартів розвитку як для національного, так і для світового ринку праці. У XXI ст. нормативно-правове забезпечення функціонування світового ринку праці (та його складових – національних ринків праці) охоплює наступні напрямки та стратегічні пріоритети: захист прав працюючого населення, що передбачає встановлення правил, норм та умов прийому на роботу та звільнення працівників; недопущення будь яких різновидів дискримінації (за віком, статтю, релігійними уподобаннями та ін.) при прийомі на роботу та в процесі звільнення працівників з роботи. Удосконаленню підлягає система оподаткування малого бізнесу, доходів самозайнятих та найманих працівників; недопущення подвійного оподаткування трудових мігрантів. Серед пріоритетів розвитку світового ринку праці – встановлення уніфікованих соціальних гарантій для найманих працівників (оплата лікарняних, відпустки, визначення умов оплати праці нормових та позанормових робочих годин, роботи у нічну зміну, у вихідні та святкові дні); соціальних гарантій для працюючого населення (виплат по безробіттю, виплат у зв'язку із народженням дитини, виплат лікарняних тощо).

Стратегічним пріоритетом розвитку світового ринку праці стає узгоджена політика міжнародних організацій та національних урядів країн світу щодо легалізації ринку робочої сили, нарахувань та виплат підприємцями, роботодавцями офіційної «білої» заробітної плати. У світовій практиці уніфікації підлягає і встановлення офіційної тривалості робочого часу, робочого тижня, термінів відпочинку найманого працівника, унормування умов та стандартів безпеки праці працюючого. У розвинених країнах світу у 2018 р. і надалі прослідковується тенденція щодо переходу до 4-х денного робочого тижня; унормовуються стандарти роботи за системою «фрі-ланс», робота на дому.

Стратегічні зрушення на світовому ринку праці очікуються внаслідок переходу розвинутих країн світу та країн-лідерів світового розвитку до нового технологічного укладу, в основі якого – «Індустрія 4.0», цифрова економіка та ІТ-технології. Такі структурно-інноваційні зрушення вже найближчого часу призведуть до структурних змін на національних ринках праці майже всіх країн світу, а також і на світовому ринку праці, що проявиться через ліквідацію традиційних професій (наприклад – водій, касир, листоноша, бармен, ін.) та обумовить появу цілої низки нових спеціальностей та професій на основі синергії та сумісництва спеціальностей, освоєння ІТ-технологій, задіяння креативного потенціалу людського капіталу.

Серед стратегічних пріоритетів реформування світового ринку праці слід назвати: легалізацію зайнятості, протидію «торгівлі людьми» та нелегальній експлуатації робочої сили, недопущення експлуатації дитячої праці; протидія всім формам дискримінації (за віком, статтю, культурними, релігійними уподобаннями людини), протидія «тінізації» найму та отримання доходів на ринку робочої сили; захист прав та свобод працівників та трудових мігрантів на світовому ринку праці.

Серед стратегічних пріоритетів розвитку світового ринку праці – унормування процесів трудової міграції. У XXI ст. ці питання вирішуються міжнародними організаціями, у т.ч. через уніфікацію процесів захисту прав трудових мігрантів; визначення світових стандартів та уніфікації умов роботи для найманих працівників, через систему соціального захисту трудових мігрантів. Йдеться про видачу дозволів на працю для трудових мігрантів («трудовах віз»), унормування тривалості перебування трудових мігрантів на території приймаючої країни; запровадження квот та дозволів для прийому на роботу трудових мігрантів; запровадження механізму офіційної реєстрації, укладання договорів страхування для працюючих трудових мігрантів; врегулювання питань медичного страхування, виплат трудових мігрантів для набуття права на пенсійне забезпечення в країні-перебування (чи на батьківщині) після настання пенсійного віку; усунення подвійного оподаткування доходів трудових мігрантів. Серед адміністративних механізмів протидії нелегальній трудовій міграції – розробка та впровадження правил та норм депортації трудових мігрантів, запровадження стандартів та механізмів щодо легалізації тіньового ринку праці та мінімізації обсягів нелегальної трудової міграції у приймаючих країнах. Стратегічним пріоритетом на світовому ринку праці стає недопущення будь-якої форми дискримінації (за національністю, статтю, релігійними та культурними ознаками).

До стратегічних пріоритетів реформування ринку праці України, як складової світового ринку праці, слід віднести: введення в Україні міжнародних стандартів щодо захисту прав працюючих; підвищення рівня оплати

праці до стандартів країн ЄС, недопущення всіх різновидів дискримінації та «тінізації» ринку праці, легалізація доходів працевлагодівців, самозайнятих та найманих працівників, захист прав та свобод економічно-активного населення, дотримання соціальних гарантій для всіх найманих працівників, що працюють на внутрішньому ринку України, а також для українських трудових мігрантів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

У XXI ст. стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці напряму будуть пов'язані із розвитком та активізацією міграційних процесів. Міграційні потоки у світі будуть формуватися як внаслідок загострення військових, політичних, етнічних та релігійних конфліктів, так і внаслідок екологічних катаклізмів, глобальної зміни клімату – підтоплення територій, збільшення кількості кліматичних біженців, біженців з країн внаслідок нестачі питної води, загроз голоду та загострення інших гуманітарних, екологічних та соціальних проблем людської цивілізації. Процеси масової міграції населення континентів кардинально змінять не тільки ситуацію на світовому ринку праці, але, ймовірно, й політичну карту світу у XXI ст. Ці питання потребують подальших системних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е., Палій О. *Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб.* Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 491 с.
2. Малиновська О. А. *Мігранти, міграція та Українська держава : аналіз управління зовнішніми міграціями : Монографія.* Київ : Вид-во НАДУ, 2014. 236 с.
3. Borjas G. *Economic Research on the Determinants of Immigration: Lessons for the European Union.* World Bank Technical Paper, 2014. 438 p.
4. Jansen, Y., Celikates, R., de Bloois, J. *The Irregularization of Migration in Contemporary Europe. Detention, Deportation, Drowning.* London – New York, Rowman & Littlefield, 2015. 638 p.
5. Zolberg A. *The Matters of State: Theorizing immigration policy.* The Handbook of International Migration / Ed by C. Hirschman, P. Kasinitz, J. DeWind. New York, 2016. P. 71-93.
6. Meyers E. *Theories of international migration policies - a comparative analysis.* International migration review. 2017. Vol. 34. №. 4. p. 46-52.
7. Wickramasekara P. *Bilateral agreements and memoranda of understanding on migration of low skilled workers: a review;* International Labour Office. Geneva, 2015. 395 p.
8. Zogata-Kusz A. *Theoretical Perspectives on Immigration Policy and Politics.* Contemporary European Studies. 2017. No. 1. P. 74-86.
9. Офіційний сайт Департаменту економічних і соціальних питань ООН (підрозділ народонаселення). URL: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/index.shtml>
10. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції. Агентство ООН з питань міграції. URL: <http://iom.org.ua/ua/migraciyne-zakonodavstvo>
11. Офіційний сайт Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Офіційний сайт Міжнародної організації праці (International Labour Organization, ILO). URL: <http://www.ilo.org>
14. Офіційний сайт Фонду організації Об'єднаних націй у галузі народонаселення (ECOSOC). URL: www.un.org/ru/ecosoc/unfpa
15. *International Migration Outlook. Continuous Reporting System on International Migration. Annual Reports 2006–2017 / OECD.* URL: <http://www.oecd-ilibrary.org>
16. Офіційний сайт Державної міграційної служби України. URL: <https://dmsu.gov.ua>

References

1. Libanova, E. (2004). *Rynok pratsi ta sotsialnyi zakhyst.* [Labor market and social security]. Kyiv, Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 491 p.
2. Malynovska, O. A. (2014). *Mihranty, mihratsiia ta Ukrainaska derzhava : analiz upravlinnia zovnishnimy mihratsiiamy* [Migrants, migration and Ukrainian state: analysis of external migration governance]. Monohrafiia. Kyiv, Vyd-vo NADU, 236 p.
3. Borjas, G. (2014). *Economic Research on the Determinants of Immigration: Lessons for the European Union.* World Bank Technical Paper, 438 p.
4. Jansen, Y., Celikates, R., de Bloois, J. (2015). *The Irregularization of Migration in Contemporary Europe. Detention, Deportation, Drowning.* London - New York, Rowman & Littlefield, 638 p.
5. Zolberg, A. (2016). *The Matters of State: Theorizing immigration policy.* The Handbook of International Migration. Ed by C. Hirschman, P. Kasinitz, J. DeWind. New York. P. 71-93.
6. Meyers, E. (2017). *Theories of international migration policies - a comparative analysis.* International migration review. 34, 4. p. 46-52.
7. Wickramasekara, P. (2015). *Bilateral agreements and memoranda of understanding on migration of low skilled workers: a review.* International Labour Office. Geneva. 395 p.
8. Zogata-Kusz, A. (2017). *Theoretical Perspectives on Immigration Policy and Politics.* Contemporary European Studies, 1, 74-86.
9. UN Department of Economic and Social Issues. URL: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/index.shtml>

10. UN International Organization of Migration. URL: <http://iom.org.ua/ua/migraciyne-zakonodavctvo>
11. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
12. State Statistics of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. International Labour Organization (ILO). URL: <http://www.ilo.org>
14. UN Economic and Social Council. (ECOSOC) URL: www.un.org/ru/ecosoc/unfpa
15. International Migration Outlook. Continuous Reporting System on International Migration. Annual Reports 2006 – 2017 / OECD. URL: <http://www.oecd-ilibrary.org>
16. State Migration Service of Ukraine. URL: <https://dmsu.gov.ua>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Біла Світлана Олексіївна, професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, професор, доктор наук з державного управління.

Факультет міжнародних відносин (ФМІ).
Національний авіаційний університет (НАУ),
просп. Космонавта Комарова 1, м. Київ, 03680, Україна.

e-mail: svbila_2012@ukr.net
orcid.org/0000-0003-3909-5054
Researcher ID : F-7237-2018

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Белая Светлана Алексеевна, профессор кафедры международных экономических отношений и бизнеса, профессор, доктор наук государственного управления, заслуженный экономист Украины.

Факультет международных отношений (ФМО).
Национальный авиационный университет (НАУ),
просп. Космонавта Комарова 1, г. Киев, 03680, Украина.

e-mail: svbila_2012@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Bila Svitlana, Professor of International Economic Relations and Business Department, Professor, Doctor of Public Administration, Honored economist of Ukraine. Faculty of International Relations (FIR).

National Aviation University (NAU),
prosp. Kosmonavta Komarova 1, Kyiv, 03680, Ukraine.

e-mail: svbila_2012@ukr.net

Подано до редакції 16.03.2019

Прийнято до друку 27.03.2019

УДК 330.322

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-41-119-126>

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

**Кужелєв М. О.,
Плахотнюк В. В.**

Предметом дослідження виступають економічні відносини, які виникають у процесі функціонування інвестиційного ринку України.

Мета роботи – на основі системного аналізу дати оцінку інвестиційному клімату України, виявити проблемні аспекти та стримуючі чинники його формування в сучасних умовах, а також визначити пріоритетні напрями його оптимізації.

Методологічною основою статті стали методи аналізу та синтезу, статистичні методи, в тому числі графічний метод, методи порівняння та узагальнення.

Результати роботи. У статті проведено статичний аналіз основних макроекономічних показників інвестиційного клімату України. Виявлено, що інвестиційний клімат держави залишається несприятливим для зовнішнього інвестора. Відповідно виявлено ряд проблем та запропоновані шляхи їх вирішення для покращення інвестиційного середовища держави.

Галузь застосування результатів. Фінансові ринки, формування інвестиційного клімату України, перспективи розвитку інвестиційного середовища країни.

Висновки. Інвестиційний клімат України, попри позитивну тенденцію, залишається несприятливим. Країна має невисокі показники у світових рейтингах. Відповідно, керівництво держави повинно спрямовувати зусилля на покращення інвестиційного іміджу держави шляхом проведення дієвих реформ, створенням належної інвестиційної інфраструктури, приведення у відповідність до світових та європейських стандартів вітчизняного законодавства тощо.